

Bartusz-Dobosi László

Anyanyelve a mese

A 16. század egyik kiemelkedő misztikusa, Avilai Nagy Szent Teréz megalkotta az emberi lélek metaforájaként is értelmezhető, drágakő tisztaságú kastélylabirintusát, a Belső várkastélyt, amelyben „szobáról-szobára” haladva az ember egyre jobban megismerheti önmagát, s ezáltal egyre jobban kezdhet hasonlítani az Istenre. Mirtse Zsuzsa legújabb könyve, a Tizenhárom bűvös tükör, ennek az enigmatikus befelé vezető útnak és a klasszikus népmesei elemeknek a modern pszichológia alapvetéseivel kombinált változata. A kötet borítóján élénk magasodó soktornyú vár és tükörképe azt a sok árnyékkal és fényvel vegyes látomást vizionálja elénk, amely saját múltunkon keresztül tükröződő jelenünket értelmezi. „Állj szóba az emlékeiddel, merj szóba állni velük, és akkor maguk közé fogadnak” (A felejtés palotája) – olvassuk a felnőtteknek szóló mesék egyikében a személyes, belső utazásra, eddigi döntéseinkkel való szembenézésre invitáló kihívást. Az itt egybegyűjtött tizenhárom mese, mint tizenhárom bűvös tükör, prózai kérélytelenséggel mutatja meg a saját múltunkban rejlő elakadásainkat, rossz döntéseinket, a bensőnkben felnövekvő sárkányokat – ahogy a szerző nevezi a felnőtté válás démonait. „Ő hizlalta fel őket azzal, hogy sosem harcolt ellenük. Nem viaskodott velük cseppet sem. Hagyta, hogy uralkodjanak fölötte: kiszárítsák benne a bátorság kútját, szétmorzsolják a remény kőszikláját, felegyék az igazi utakat a lába elől.” (A félszívű fiú)

A kötet különlegességét azonban nem a mondandó újdonságában, mint inkább a megfogalmazás módjában kell keresnünk. Abban, ahogy a könyv lapjain (és feltehetőleg a valóságban is) a szerző saját ifjúkori énjével találkozva szembesül és szembesít az elfeledett gyermekkor igazságaival. Analizálja saját magát és egyben olyan tükröket tart elénk (is), amelyekbe kénytelenek vagyunk belenézni. Visszafordul, sőt visszamegy addig a pontig, ahol úgy érzi elrontott, elvesztett valamit, ahol a világa kibillent az egyensúlyából. Nemcsak időben, hanem a megszólalás módjában is a gyermeki lét felé indul el. Azt a nyelvet keresi, amely egykoron mindannyiunk anyanyelve volt: a mesék, a gyermekek nyelvét. Abból a bibliai alapvetésből indul ugyanis neki ennek a kalandos, visszafelé vezető vándorútnak, amely szerint „az ilyeneké [ti. a gyermekeké] a mennyek országa.” (Mt. 19,14) S hogy mi a különbség a gyermek és a felnőtt között? A szerzőnek erre is nagyon egyszerű válasza van: „Te már felnőtt vagy, ezért félsz az időtől. Minden felnőtt fél titokban tőle. Nem tudsz belesimulni. Türelmetlen vagy, hogy nem leszel kész, kapkodsz, nem élvezed a haszontalan órákat, csak mindig el akarsz jutni valahová. Én még ráérek.” (A tizenharmadik tükör)

A gyermek a teljességet fogja fel, a felnőtt már csak a részlegest, a konkrét, előtte tornyosuló feladatot látja. „Szekere” beleragad a mindennapok sarába, azt hiszi, hogy valaha is „kész lehet”. A



gyermek azonban füttyül arra „hogya éppen hol nem tart még” (Ördöglámpás) és éppen ettől a szabadságtól lesz az élete teljes. A szerző efelé a gyermeki teljesség felé fordul vissza, azt próbálja őszinte szembenézéssel, fájdalmasan nyílt meséin keresztül újra megtalálni. Mert, ahogy írja: „...a felejtéshez az emlékezésen keresztül vezet az út.” (A felejtés palotája), s azért is, mert a gyermeki énjé még „...csupa tűz volt. Olyan volt, mint az ördöglámpás: belülről világított.” (Ördöglámpás). Ezt az állapotot kell újjáéleszteni!

Mirtse Zsuzsa újra megtalált anyanyelve tehát a mese. Sőt, bizonyos értelemben a hazája is. „Otthon akartam lenni valahol, végleg. Most én nyújtottam ki a kezem. Ujjam hegye finoman érintette a papírt. Be akartam záródni a mesekönyvbe, ott akartam lenni örökre...” (A tizenharmadik tükör). S minthogy ez a műfaj bizonyos megközelítésből közösségi horizontú, így mindenki megtalálhatja benne a saját életmeséjét, hiszen a kizárólag a saját hírnevével törődő király, az önimádó tündér, az elkényeztetett királylány, a dönteni nem tudó, vagy az azzal járó felelősséget magától elhárító manók sokasága, vagy éppen az erejét rossz célokra használó varázsló hétköznapi másai itt élnek közöttünk, egyikük másikuk pedig egyenesen mi magunk vagyunk.

Persze nincsenek általános minták, receptek a gyógyulásra. Inkább csak diagnózisok vannak, amelyekből kiindulva aztán már el lehet kezdeni a „meseterápiát”. Egy interjúban nyilatkozza: „Elvéve vannak csak elvarrott, szépen lecsiszolt sorsok, mert legtöbbször cérnaszálak lógnak ki belőlünk, itt-ott mindig foszlik valami, amit

gondoznunk, javítgatnunk kell, hogy hordható, kényelmes legyen a kabátunk, ruhánk, életünk.”

Mirtse Zsuzsa ebben a gyógyító szándékban talál magának méltó társat Békés Rozi grafikusművész személyében, aki vizuális értelemben kelti életre ennek a mesebeli kastélynak minden bujkáló szörnyetegét és apró, pici hőst, verbálisan megformált karakterét. Illusztrációiban ugyanúgy keveredik a realitás és az absztrakció, mint magukban a mesékben. Kevés színnel és szinte vonalrajzszerű figuráival, mégis többszörösen összetett szimbólumrendszerével a különböző karakterek ábrázolását egyenesen azok belső énjének kivetüléseként láttatja.

A kötet meséi mindemellett tele vannak költészettel, zeneiséggel, sőt a szerző sajátos humorának egy-egy gyöngyszemével is. „Kirúgtak a mesekönyvből – biggyesztette le a száját a lány. – Nem voltam hajlandó egész nap az aranyhajam lógatni a toronyablakból, hogy majd egy királyfi rákapaszkodik, aztán még feleségül is elvenne úgy, hogy nem is ismer.” (A félszívű fiú). Szinte látni véljük magunk előtt Mirtse Zsuzsát saját belső várkastélya toronyszobájának ablakában, amint mosolyogva újraéli magában saját gyermekora valóságmeséit és közben gyógyul. Meséiből viszont tudjuk, hogy „...csak annak van ilyen mosolya, akire vigyáznak, és akinek van kire vigyáznia.” (A felejtés palotája). Lapozzunk hát előre saját mesekönyvünkben mi is, hogy megtaláljuk azt az elveszett gyermeket, önmagunkat, akire vigyázhatunk, s aki remélhetőleg vigyázni fog ránk! S ez nem mese.

(Mirtse Zsuzsa: Tizenhárom bűvös tükör, Magyar Napló Kiadó, 2019)